

Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metnine Göre “*Wie bitte A1.1*” Almanca Ders Kitabının Dinleme Becerileri Açısından İncelenmesi

Seval PARLAKGÜNEŞ ERDOĞAN¹, Ayşe ARSLAN ÇAVUŞOĞLU²

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye,
serdogan@erbakan.edu.tr, 0000-0001-8561-3778

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye,
acavusoglu@erbakan.edu.tr, 0000-0001-9426-3722

Öz

[Bu çalışmada yabancı dil eğitimcilerinin, dil kurslarının ve müfredat geliştirme ile uğraşan eğitimcilerin son zamanlarda üzerinde sıklıkla durdukları konulardan biri olan kitap incelemesi ve dil eğitiminde arka planda kalmış olan dinleme yetisi üzerinde durulmuş ve bu bağlamda Anadolu liselerinde okutulan Almanca ders kitabı *Wie bitte? A1.1* dinleme yetisi bakımından, *Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metnine (D-AOÇM)* göre incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yönteminden durum çalışması ile yapılmış ve özellikle kitap incelemesi çalışmalarında veri toplamak için sıklıkla tercih edilen araçlardan biri olan doküman incelemesi kullanılmış, veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre *Wie Bitte? A1.1* ders kitabının öğrencilere farklı dilbilgisi yapıları ve konularını içeren çeşitli dinleme alıştırmaları sunarak dinleme becerilerini etkili bir şekilde geliştirmeyi amaçladığı söylenebilir. Kitap, temel Almanca konularını sunan içeriği ve öğrencilere düşük seviyeli seslendirme hızı ve netliği ile uygun seviyede dinleme çalışmaları sunmaktadır. Ancak, kitap incelendiğinde D-AOÇM kriterlerine uygun etkileşimi teşvik edecek dinleme alıştırmalarının sayısının yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, interaktif öğrenmeyi desteklemek amacıyla daha fazla alıştırma aktivitesinin eklenmesi önerilebilir. Kitabın daha da geliştirilmesi için zorlu dinleme alıştırmalarını takiben öğrencilere daha fazla geri bildirim veya tekrar fırsatları sunulması önerilmektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin konuları daha iyi

anlamalarını sağlayarak dinleme becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirebilir.

Anahtar Kelimeler

Wie bitte? A1.1, Almanca, Dinleme Becerileri, Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni, Kitap İncelemesi.

Atıf Bilgisi

Parlakgüneş Erdoğan, S. ve Arslan Çavuşoğlu, A. (2023). Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metnine Göre “Wie bitte A1.1” Almanca Ders Kitabının Dinleme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 65-91. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2023.38>

Geliş Tarihi	15.08.2023
Kabul Tarihi	06.10.2023
Yayın Tarihi	29.10.2023
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Bilgilendirme	Yok.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	serdogan@erbakan.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

An Analysis of "Wie bitte A1.1" German Coursebook According to the Common European Framework of Reference for Languages in terms of Listening Skills

Seval PARLAKGÜNEŞ ERDOĞAN¹, Ayşe ARSLAN ÇAVUŞOĞLU²

¹ Necmettin Erbakan University, Department Of German Language Education, Konya, Turkey, serdogan@erbakan.edu.tr, 0000-0001-8561-3778

² Necmettin Erbakan University, Department Of German Language Education, Konya, Turkey, acavusoglu@erbakan.edu.tr, 0000-0001-9426-3722

Abstract

In this study, one of the frequently emphasized topics by foreign language educators, educators dealing with curriculum development and language courses, is addressed. This topic involves book analysis and the often-overlooked skill of listening comprehension in language education. In this context, the German language coursebook *Wie bitte? A1.1* which is taught in Anatolian high schools, is examined in terms of its listening comprehension aspect according to the *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)*. The methodology employed for this coursebook analysis involves qualitative research methods, specifically document analysis, with data being analyzed through content analysis. According to the results of the research, *Wie Bitte? A1.1* coursebook aims to develop listening skills effectively by providing students with a variety of listening exercises involving different grammatical structures and topics. The book offers listening concepts at an appropriate level with its content including basic German topics and low-level vocalisation speed and clarity. However, when the book is analysed, it is observed that the number of listening exercises that will encourage interaction in accordance with the criteria of CEFR is insufficient. In this context, it may be suggested to add more practice activities to support interactive learning. To further improve the book, it is suggested that more feedback or review opportunities should be provided to students following challenging listening exercises. This approach can improve students' listening skills more effectively

by enabling them to better understand the topics.

Keywords

Wie bitte? A1.1, German, Listening Skills, Common European Framework of Reference for Languages, Coursebook Analysis

Citation

Parlakgüneş Erdoğan, S., & Arslan Çavuşoğlu, A. (2023). An Analysis of "Wie bitte A1.1" German Coursebook According to the Common European Framework of Reference for Languages in terms of Listening Skills. *Journal of Necmettin Erbakan University Ereğli Faculty of Education*, 5(Special Issue), 65-91. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2023.38>

Date of Submission	15.08.2023
Date of Acceptance	06.10.2023
Date of Publication	29.10.2023
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Acknowledgements	No.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	serdogan@erbakan.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Extended Abstract

Introduction

This study focuses on the importance of listening in foreign language teaching. Nowadays, many researches are conducted to improve language teaching. However, listening has been a skill that is often ignored. When the postgraduate theses conducted in Turkey are examined, it is seen that most of the studies on language focus on reading and writing skills.

When the research on the importance of listening in foreign language teaching is examined, it is understood that listening plays a central role in the development of communication and cognitive skills. However, this skill has been neglected for a long time. Today, however, with the influence of the communicative approach, listening has gained more importance and has been integrated into language teaching programs. The basic principle in the development of listening is that comprehension comes first, followed by speaking. Studies supporting this principle emphasize that developing listening skills is a fundamental requirement for effective communication.

Language teaching materials have been reshaped based on the communicative approach. The use of effective teaching materials that meet student needs contributes to the successful acquisition of communication skills. Therefore, coursebooks are analyzed and organized according to defined criteria in order to provide better language teaching to students.

Important criteria catalogs used in the field of German language education are: *Mannheimer Gutachten*, *Das Reutlinger Raster*, *Das Bielefelder Raster*, and *Stockholmer Kriterienkatalog*. Furthermore, the catalog by Funk (2004) is also used to evaluate German coursebooks. This catalog covers 12 quality areas. *Mannheimer Gutachten* is a comprehensive catalog evaluating German coursebooks. Covering the fields of didactics, linguistics and German culture, it evaluates the relevance of the books for the target group, clarity and consensus-based principles, especially for students with a migrant background. *The Reutlinger and Bielefelder catalogs* are used to evaluate the content and design of coursebooks. Published in 1986, these catalogs have nine categories that include elements of coursebooks such as their purpose, content, teaching methods, target audience, design, texts, visual content and tasks. The *Bielefelder Raster* offers a more theoretical and scientific focus than the Reutlinger Raster and covers five dimensions of coursebook evaluation.

In this study, the existing criteria catalogs in the literature and the criteria catalog created by Ergül Gönay and Arslan Çavuşoğlu (2023) for the assessment of speaking ability were examined, the *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)* was examined in detail and a new criteria catalog was created for A1 Listening ability. In this context, the German language coursebook *Wie bitte? A1.1*, which is taught in Anatolian high schools,

is examined in terms of its listening comprehension aspect according to the CEFR.

Materials and Methods

Within the framework of a qualitative approach, data collection was carried out using the method of document analysis. This research design aims to filter out and summarize certain topics, contents and aspects from the material (*Wie bitte? A1.1*) under previously defined aspects.

Findings

Adhering to the criteria based on the CEFR, the *Wie bitte? A1.1* coursebook was analyzed in terms of listening skills. There are a total of 56 listening exercises in the book. The modules are not equally distributed in terms of listening exercises; module 1 contains 11 exercises, module 2 contains 9, module 3 contains 6, module 4 contains 5, modules 5, 6 and 7 contain 6 exercises each and module 8 contains 7 exercises. The number of listening exercises is also different in the 4 skills (listening, speaking, reading and writing) practice (Fertigkeitstraining) sections at the end of each module. The sections in modules 1, 2, 3, 7 and 8 offer 2 listening exercises each, module 4 offers 1 listening exercise and module 6 offers 3 listening exercises.

When the modules are analyzed in terms of the total duration of the listening exercises, it is seen that it is 48 minutes and 52 seconds.

Discussion, Conclusion and Suggestions

Our research shows that the book *Wie Bitte A1.1*, which is used as a German coursebook in Anatolian high schools in Turkey, has been evaluated comprehensively in terms of listening skills according to CEFR. Unlike similar studies in the literature, this study focused on listening skills and evaluated the book by establishing criteria according to the CEFR. At a time when listening ability has been generally neglected in the field of book reviewing in Turkey, this study has brought a new perspective to the field.

According to the results of the analysis, the *Wie Bitte? A1.1* coursebook aims to develop listening skills effectively by providing students with a variety of listening exercises involving different grammatical structures and topics. The book offers listening concepts at an appropriate level with its content including basic German topics and low-level vocalization speed and clarity. However, when the book is analyzed, it is observed that the number of listening exercises to encourage interaction in accordance with the criteria of CEFR is insufficient. In this context, it may be suggested to add more practice activities to support interactive learning.

An important issue in the analyzed coursebook is that the instructions are not vocalized in all listening exercises. Although it is thought that only the content titles of the instructions can support students to follow the listening exercises more effectively and support their development, it is thought that the addition

of simultaneous audio instructions may be more useful.

To further improve the book, it is suggested that more feedback or review opportunities should be provided to students following challenging listening exercises. This approach can improve students' listening skills more effectively by enabling them to better understand the topics.

In conclusion, for future studies, it is important to conduct studies that include data assessing how the book is used by students and its learning effects. In this way, an effective evaluation of the book based on classroom experiences can be obtained and student feedback and performance outcomes can be examined in more detail.

Giriş

Bir yabancı dile tam anlamıyla hâkim olmak dört temel dil becerisi olan, dinleme, konuşma, yazma ve okuma yetilerine sahip olmayı gerektirir. Günümüzde dil öğretimini daha iyi hale getirmek için sayısız araştırma yapılmaktadır (Bkz. Akol Göktaş ve Köksal 2022; Epçaçan, 2013; Doğan, 2010; Aktaş ve İşigüzel, 2013; Şahin Toptaş ve Koçak, 2021; Çelikkaya ve Balkaya 2020; Kılıç, 2019; Mamatova, 2020; Oflaz, 2019; Hutagalung, 2022; Lituvaly, 2016; Dayu, 2018). Bu araştırmaların odak noktası, her bir yeti üzerine farklı yöntemler deneyerek o yetiyi öğrenciye nasıl daha iyi kavratılabiliriz sorusu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde, okuma, yazma ve konuşma yetenekleri üzerine birçok akademik tez ve makalenin mevcut olduğu gözlenmektedir. Dinleme becerileri ise bu dört temel yetinin içinde en az araştırılan yetidir. Türkiye’de yürütülmüş yüksek lisans ve doktora tezlerini incelediğimizde bu durum açıkça kendini göstermektedir. Türkçe de dahil olmak üzere dil üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların %40,24 lük kısmını okuma yetisine yönelik yapılan çalışmalar oluşturmaktadır (2391 Lisansüstü Çalışma). İkinci sırayı %30,48 ile yazma becerilerine yönelik yapılan çalışmalar oluştururken (1812 Lisansüstü çalışma), üçüncü sırada %23,02 ile konuşma becerileri (1367 Lisansüstü Çalışma) yer alırken, %6,25 gibi çok küçük bir oranla (371 Lisansüstü Çalışma) dinleme becerileri almaktadır.¹

Abedin, Majlish ve Akter (2009) yabancı dil olarak İngilizce öğretiminde iletişim kurabilmek için dinleme yetisinin geliştirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ve bu yetinin ilk ve orta düzey okullarda ihmal edildiği için dil öğreniminde zorluk yaşandığını belirtmişlerdir. Richards ve Rodgers (2014) ise dinleme eyleminin özellikle 1960’lı yıllara kadar bir yeti olarak görülmediğini, araştırmacıların ve dil öğretmenlerinin daha çok okuma ve dilbilgisi üzerinde durduklarını ifade ederken, Morley dinleme becerisinin günümüzde dil eğitiminde merkez rol oynadığını fakat buna rağmen en çok ihmal edilen yeti olduğunu belirtmiştir (Akt. Yıldırım ve Yıldırım, 2017). Dil öğretiminde iletişim ve bilişsel yetilerin gelişmesinde dinleme önemli bir rol oynamasına rağmen 1970’lere kadar müfredatta yer almamıştır (Rost, 1990). Ancak 1970’lerden sonra iletişimsel metodun yabancı dil öğretiminde etkisinin artmasıyla dinleme yetisi de uzun zamandır hak ettiği yeri dil öğretim programlarında almaya başlamıştır (Richards, 2005). Özellikle dil öğretim yöntemlerinden doğal yöntemin savunucularından Kraschen ve Terrel’in dünya çapında yankı uyandıran çalışmasında (1983) konuşmanın olabilmesi için öncelikle dinleme

---

¹ Veriler Yükseköğretim Başkanlığı Tez Merkezi’nden den elde edilmiştir (bkz.: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>).

yetisinin gelişmiş olması gerektiğini vurgulamış, dinleme yetisini girdi, konuşma yetisini çıktı olarak özetlemiştir.

Ahmedi (2016) dinleme yetisinin önemini vurguladığı çalışmasında, eğer konuşmak istiyorsan önce konuşulanı anlamalısın, eğer öğrenmek istediğin dilde o dili konuşanlarla iletişim kurmak istiyorsan, önce gerçek dil durumlarında anlamayı öğrenmelisin ki yerel konuşmacıların ne anlattığını ana hatlarıyla kavrayabilesin demiştir. Kasimi ve Höl (2023) dinleme becerisinin önemini vurguladıkları çalışmalarında hedef dilde iyi bir iletişim kurmak için dinleme yetisinin geliştirilmesi gerektiğini, aksi halde yabancı dile tam anlamıyla hâkim olunamayacağını belirtmiş, dinleme yetisinin öğrencilere gerçek dil girdisine erişim sağladığını ve dil öğrenenlerin yeterliliklerini artırmalarına yardımcı olacağını ifade etmiştir. Goh (2008)'e göre, dinleme dil öğrenenlerin hedef dili anlamalarını ve diğer insanlarla konuşmalarını sağlayan temel girdidir. Gerçek dil girdisi dinleyerek, öğrenciler etkili iletişim için gerekli kelime bilgisini, dil bilgisini ve telaffuz yeteneklerini kazanabilirler. Ur (2012)' a göre, dinleme, öğrencilere gerçek dil girdisine erişim sağladığı ve dilin gerçek dünya bağlamlarında anlama ve kullanma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olduğu için iletişimsel dil öğretiminin kritik bir bileşenidir. Kraschen ve Terrel'in de (1983) belirttiği gibi girdi olmadan çıktı söz konusu olamaz. Eğer yabancı dili konuşmak istiyorsak önce dinleme yetisini geliştirmek zorundayız. Diğer bir ifade ile yabancı dilde iletişim için dinleme yetisinin gelişmiş olması ön koşuldur.

Günümüzde yabancı dil öğretiminde iletişimsel yetinin geliştirilmesi merkeze alındığı için eğitim materyalleri de bu gelişmeler doğrultusunda yenilenmiştir. Yabancı dil dersinde iletişim becerilerinin etkili bir şekilde öğrencilere kazandırılması, öğretmenlerin öğrenci ihtiyaçlarını göz önüne alarak etkin eğitim materyallerini kullanmasına bağlıdır. Modern öğretim ve öğrenme kaynakları, eğitim sisteminin önemli bir unsuru olarak sadece öğrencilerin bir yabancı dilin öğrenme ve öğretim sürecini kolaylaştırılmaz, aynı zamanda öğretmenlere de destek sağlar. Barkowski ve Krumm (2010), öğretim materyallerinin öğretim sürecinde merkezi medyalar olduğunu ve içeriği, yöntem yaklaşımını ve ilerlemeyi yönlendirebileceğini vurgularlar. Ayrıca, ders kitapları gibi öğretim materyallerinin çeşitli işlevleri vardır ve sadece geleneksel sınıf ortamlarında değil, aynı zamanda uzaktan eğitimde öz-yönetim materyalleri olarak veya bir kursun destekleyici öğrenme araçları olarak kullanılabilirler (Çakır, 2017). Richards ve Rogers'a (2001) göre etkili dil öğretimi farklı öğrenci öğrenme stillerini dikkate alan çeşitli öğretim yöntemleri ve öğretim materyallerinin kullanımıyla başarılabilir.

Alman dili eğitimi alanında ders kitaplarının incelenmesinde kullanılan belli başlı kriter- katalogları vardır. Bunlar, *Mannheimer Gutachten*, *Das Reutlinger Raster*, *Das Bielefelder Raster*, *Stockholmer Kriterienkatalog*'dur. Ayrıca Almanca ders kitaplarında oldukça sık kullanılan bu kataloglara ek olarak

Funk’un (2004) çeşitli kitapları değerlendirip kitap incelemesine yönelik daha önce oluşturduğu sorulara yanıt olabilecek 12 kalite alanında (ders kitabının medya ve tasarımı, öğretim hedeflerine göre müfredat ayarlaması, ders kitabının kurum içindeki uygunluğu, dil becerileri, yabancı dil öğretimi, güncelliği, alıştırmaları ve görevlerin kurgusu, dil bilgisi ve fonetik unsurların dikkate alınması, kelime dağarcığı, içeriği ve kültürel bilgileri, ayrıca ders kitabının değerlendirmesi) incelenmesine yönelik sunduğu kataloğu ekleyebiliriz.

Mannheimer Gutachten, Almanca ders kitaplarını değerlendiren kapsamlı bir kriterler kataloğudur. Didaktik, Dilbilim ve Alman kültürü (Deutschlandkunde) alanlarını kapsar. Göçmen kökenli öğrenciler için Almanca öğretiminde kitapların hedef kitleye uygunluğu, açıklık ve uzlaşma temelli ilkeleri dikkate alarak değerlendirir (Engel, 1981).

Reutlinger ve Bielefelder katalogları (1986), ders kitaplarının değerlendirilmesi için bilinen iki kriterler kataloğudur. Ders kitaplarının içerik ve tasarımının değerlendirilmesine yöneliktirler. *Reutlinger* kataloğu, dokuz kategoriden oluşur: kitabın bibliyografik bilgileri, amaçları ve içerikleri, öğretim yöntemleri, hedef kitle, kitabın tasarımı, metinler, görsel içeriklerle görevler ve metinler. Ders kitabının değerlendirmesinde, farklı yanıtlar seçilebilir, bunlar arasında açık uçlu sorular, hazırlanmış cevaplar, evet/hayır yanıtları, ifadelere katılım ya da katılmama ve 1 ile 4 arasında bir ölçekte değerlendirme yer alır (Borck, 2001). *Bielefelder Raster, Reutlinger Raster*'a göre daha teorik ve bilimsel odaklıdır. Ders kitaplarının değerlendirilmesinde beş boyutu kapsar: bilgi, tasarım, uzmanlık alanı içerikleri, uzmanlık alanı öğretimi ve eğitim bilimleri (Borck, 2001).

Stockholm Kriterienkatalog ise, Almanya’yı yabancı dil olarak öğreten ders kitaplarının kalitesini değerlendirmek için didaktik, dilbilim, konu planlaması, medya ve ek materyaller gibi farklı alanlara ayrılmış bir dizi kriter içerir (Krumm, 1994; Kast ve Neuner, 1994).

Bu çalışmada ise yukarıda bahsedilen kriter katalogları ve Ergül Gönay ve Arslan Çavuşoğlu’nun (2023) konuşma yetisinin incelenmesine yönelik oluşturduğu kriter kataloğu ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, *Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni (D-AOÇM)* detaylı bir şekilde incelenmiş ve A1 Dinleme yetisine yönelik yeni bir kriter kataloğu oluşturulmuştur:

1) Kelime dağarcığı

- Dinleme metinleri, isimler, sayılar, yerler ve basit talimatları içeren temel kelimeleri kapsar.
- Günlük hayatta sıklıkla duyulabilecek kelimeleri içerir. Örneğin; hesap isteme, sipariş verme veya alışverişte geçebilecek kelimeler.

2) Telaffuz

- Konuşmacı kelimeleri açık ve net bir telaffuzla sunmalıdır. Özellikle anons vs. söz konusu iken daha çok dikkat edilir.
- Metinler, öğrenciler tarafından anlaşılması için yavaş bir tempoda sunulur.

3) Etkileşim

- Konuşmacılar çok fazla akustik gürültü olmadan açık ve anlaşılır bir şekilde konuşur.
- Anlamayı desteklemek amacıyla sıklıkla görsel veya durumsal ipuçları verilir.
- Öğrencinin dinlediğini anlamasını sağlar ve etkileşime geçebilmesi için zemin hazırlar.

4) Konusal bağlam

- Dinleme metinlerinin konuları öğrencilere tanıdıktır. Örneğin; aile, boş zaman aktiviteleri, hobiler vb.
- Dinleme metinleri günlük hayattan durumları ele alır. Örneğin; alışveriş yapma, yemek siparişi verme, yol sorma, vb.

5) Bağdaşıklık ve bağlaşıklık

- Dinleme metni ya da alıştırması basit, kolay ve anlaşılır cümlelerden oluşur.
- Önemli bilgiler veya talimatlar, öğrencilerin anlamalarını sağlamak için tekrarlanabilir.
- Dinleme metinlerinin zorluğu öğrencilerin ilerlemesini teşvik etmek için kademeli olarak arttırılır.

Bilindiği üzere ülkeler arasında bir standardizasyon sağlamak, iş birliğini güçlendirmek ve hareketliliği teşvik etmek amacıyla 2001 yılında Avrupa Konseyi, Avrupa'da çok dilliliği teşvik etmek ve dil yeterliliklerinin karşılaştırılabilirliğini sağlamak amacıyla Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metnini yayınlamıştır. Bu çerçeve metni, genel geçerli öğrenme hedeflerini açıklamayı amaçlamış ve müfredatların, sınavların ve öğretim materyallerinin geliştirilmesi için ortak bir temel oluşturmuştur. (GER, 2001). D-AOÇM, önceki kriter kataloglarına benzerlikler göstermektedir, ancak uluslararası kabul görmüş bir dil bilgisi standardı olarak ön plana çıkmaktadır. Günümüzde neredeyse tüm yabancı dil ders kitapları bu çerçeve metnini esas almaya çalışmaktadır. Dinleme yetisine yönelik ortaya koyduğumuz bu çalışma ile

yabancı dilde yazılmış ders kitapları Avrupa ortak çerçeve metni esas alınarak incelenebilecektir.

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Merriam (2013) durum çalışmasını küçük bir sistemin kapsamlı bir analizi olarak tanımlar. Creswell (2007), nitel bir araştırma yöntemi olarak durum çalışmasını, bir veya daha fazla durumu belirli bir zaman diliminde çok çeşitli veri toplama araçlarının (gözlemler, görüşmeler, görsel-ışitseller, dokümanlar, raporlar) kullanılarak kapsamlı bir şekilde incelenmesi olarak tanımlamıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan herhangi bir konuyla ilgili bilgi içeren yazılı veya elektronik materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Anı, günlük, mektup, dergi, kitap vb. çeşitli dokümanlarda hedeflenen verileri toplamak, seçmek, anlamlandırmak ve değerlendirmek gerekir, bu da sıkça kullanılan içerik analizi sayesinde ana temalar ve kategoriler oluşturularak yapılabilir (Kıral, 2020).

Sınırlılıklar

Bu çalışma Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı Anadolu liselerinin 9. ve 10. sınıflarında okutulan *Wie bitte? A1.1* ders kitabı ile sınırlıdır. Alıştırma kitabı herhangi bir dinleme çalışması içermediğinden kapsam dışı bırakılmıştır. Öğretmen el kitabı da bu çalışmada incelemeye dahil edilmemiştir.

Yabancı dil olarak Almanca ders kitabı *Wie bitte? A1.1*

Wie bitte? A1.1 (Öztürk, İncebel, Balkan, Yıldırım ve Canoğlu, 2020) MEB’e bağlı Anadolu liselerindeki 9.ve 10. sınıflar için kullanılan Almanca ders kitabıdır. Ders kitabı, alıştırma kitabı ve öğretme el kitabından oluşan üçlü bir settir. Ders kitabı, her biri kendi içinde 4 kısımdan oluşan 8 modül içermektedir. Modül temaları sırasıyla Hallo! (Selam!), mein Gymnasium (Lisem), meine Familie (Ailem), der Alltag (Günlük hayat), Essen und Trinken (Yeme ve içme), besondere Tage (Özel günler), Freizeitaktivitäten (Boş zaman aktiviteleri) ve Einkaufen (Alışveriş)’dir. Her modül temasıyla alakalı 3 alt konu içermekte ve sonunda dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik alıştırma (Fertigkeitstraining) bölümü bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma için veriler MEB’e bağlı Anadolu liselerindeki 9. ve 10. sınıflar için bulunduğu yabancı dil olarak Almanca ders kitabı *Wie bitte? A1.1*’ den elde edilmiştir. Ders kitabı, D-AOÇM’den yola çıkarak dinleme becerisine yönelik oluşturulan kriter kataloğuna bağlı kalarak incelenmiştir. İçerik analizi yöntemiyle temalar oluşturulmuş ve her temaya bağlı alt kategoriler kapsamında değerlendirmeler yapılmıştır.

Aşağıdaki tabloda oluşturduğumuz kriterlerin özeti, oluşturulan temalar ve alt kategorileri yer almaktadır.

Tablo1.

Kriterler kataloğunun tema ve alt kategorileri

Kelime Dağarcığı	Konusal Bağlam
Temel Kelimeler	Bilindik konular
Günlük hayatta sık kullanılanlar	Günlük hayattan durumlar
Telaffuz	Bağdaşıklık ve Bağlaşıklık
Net ve açık telaffuz	Basit ve anlaşılır cümleler
Yavaş ve tempolu konuşma	Önemli bilgilerin tekrarı
	Zorluk seviyesinin kademeli artışı
Etkileşim	
Akustik gürültüsüz konuşma	
Görsel ve durumsal ipuçları	
Anlamayı destekleme	

Bulgular

D-AOÇM'den hareketle oluşturulan kriterlere bağlı kalarak Wie bitte? A1.1 ders kitabı dinleme becerisi açısından incelenmiştir. Kitapta dinlemeye yönelik toplam 56 alıştırmaya vardır. Modüller içerdikleri dinleme alıştırmaları bakımından eşit dağılıma sahip değildir; 1. modül 11, 2. modül 9, 3. modül 6, 4. modül 5, 5., 6. ve 7. modüller 6'şar ve 8. modül 7 alıştırmaya içermektedir. Her modülün sonunda bulunan 4 beceri (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) alıştırmaya (Fertigkeitstraining) bölümlerinde de dinleme çalışması sayıları farklıdır. 1., 2., 3., 7. ve 8. modüllerdeki bölümler 2'şer, 4. modüldeki 1 ve 6. modüldeki bölüm ise 3 dinleme çalışması sunmaktadır.

Modüller içerdikleri dinleme çalışmalarının toplam süresi bakımından incelendiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2.

Dinleme alıştırmalarının süresi

Modül	Konusu	Dinleme çalışmalarının süresi
1	Hallo! (Selam)	9 dk. 55sn.
2	Mein Gymnasium (Lisem)	7 dk. 11 sn.
3	Meine Familie (Ailem)	4 dk. 17 sn.
4	Der Alltag (Günlük hayat)	4 dk. 15 sn.
5	Essen und Trinken (Yeme ve içme)	4 dk. 45 sn.
6	Besondere Tage (Özel günler)	6 dk. 15 sn.
7	Freizeitaktivitäten (Boş zaman aktiviteleri)	6 dk. 9 sn.
8	Einkaufen (Alışveriş)	6 dk. 5 sn.
Toplam süre		48 dk. 52 sn.

Kelime dağarcığı, telaffuz, etkileşim, konusal bağlam ve bağdaşıklık ve bağlaşıklık maddeleri altında sıralanan kriterler özelinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

Kelime dağarcığı

Dinleme metinleri, isimler, sayılar, yerler ve basit talimatları içeren temel kelimeleri kapsar.

Günlük hayatta sıklıkla duyulabilecek kelimeleri içerir. Örneğin; hesap isteme, sipariş verme veya alışverişte geçebilecek kelimeler.

Wie bitte? A1.1 kitabı, tanışma, kendini tanıtmaya, sayılar, ülkeler ve dilleri, okul günlüğü, okul araç gereçleri, aile, meslekler, günlük yaşam ve planlaması, yeme-içme, kutlamalar (özel günler), hobiler ve alışveriş gibi A1 düzeyinde öğrenilmesi gereken en temel konuları ele almaktadır.

Söz edilen kriterler bağlamında dinleme çalışmaları da kelime dağarcığı bakımından bahsedilen kriterlere uygun kelimeleri içermektedir. 1. modülünde 11 tane dinleme çalışması vardır. Bunların 4 tanesi doğru seçeneği bulma, 3'ü dinlediğini tekrarlama ve okuma, 4'ü de verilen metni dinlerken içindeki boşluklara gerekli bilgileri doldurmaktır. *Hallo!* (Selam) temalı modüldeki dinleme çalışmaları örneğin selamlaşma ve vedalaşma (a1a, a1b), kendini tanıtmaya (b3c), diyaloglarda sık kullanılan kelimeler ve cümleler (a4c), ülke ve şehir isimleri (c1a), 1'den 20'ye kadar sayıları (b2a) ve alfabe (c3a) içermektedir.

2. modülün konusu okul günlüğüdür. Burada okulla ilgili kelimeler (okul eşyaları, dersler, günler, renkler vs.) verilmiştir. 9 dinleme alıştırmasının olduğu

bu kısımda konuyla ilgili kelimeleri akılda kalıcılığı sağlamak amacıyla hem dinlediğini tekrarlama (a1a, a3a) hem de dinlerken ilgili boşlukları doldurma çalışmaları (a1b, b2a, c3b) vardır. Aile temalı 3. modül de aile bireyleri, meslekler ve dış görünümle alakalı kelimeleri kazandırmayı amaçlamaktadır. 6. dinleme çalışmasının biri aile bireyleri (a1a), ikisi sayıları (10-100) (b1a, b1b), biri de dış görünüm (c3a) ile ilgilidir. 4 beceriye yönelik alıştırtma bölümündeki iki dinleme alıştırtmasından biri meslek adlarını (fertig. Hören b)² konu almaktadır.

Günlük rutini işleyen 4. modül diğerlerine göre daha az dinleme çalışması sunmaktadır. 5 dinleme çalışmasından ilki (a1a), ilk aktivitesinden sonuna kadar tam bir günü en çok kullanılan kelime ve cümlelerle öğrenciden dinlerken doğru sıraya koymasını isteyerek öğretmeye çalışmaktadır. Kalan 4 alıştırtma da yine gün içinde en çok kullanılabilir plan (b2b, b3a) ve yemek sipariş verme (c2c) gibi temel alan kelimeleri ve cümleleri sunmaktadır. Günlük yaşamın yine mutlak unsurlarından yeme ve içme konusunu işleyen 5. modül de içerdiği dinleme alıştırtmalarıyla meyve ve sebze isimleri ve bunları satın alırken kullanılan yapılar ve kelimeler boşluk doldurma (a2, a5, b4b, c3a) ya da doğru seçeneği işaretleme (c2a) alıştırtmalarıyla öğretilmeye çalışılmaktadır.

6. ve 7. modüller 6'şar dinleme çalışması içermektedir. Birinde özel günler ve kutlamalar diğerinde de boş zaman aktiviteleri ele alınmaktadır. Modüllerde konularla ilgili kelimeler (aylar, sıra sayıları, bayramlar, hobiler, spor türleri vs.) işlenmiş ve bu bağlamlarda dinleme alıştırtmaları kriterlere uymaktadır. Öğrenciden bir metinde yer alan boşluklara doğru ayın yerleştirmesi istenen 6. Modüldeki a1c alıştırtması veya 7. Modüldeki a1b, a2a ve c1c alıştırtmaları örnek olarak verilebilir.

Modül 8, alışveriş temasını ele almakta ve konuya dair 2'si 4 beceri alıştırtması (Fertigkeitstraining) bölümünde olmak üzere 7 dinleme çalışması içermektedir. Alıştırtmalar, şehirdeki belirli yerlerde (müze, sinema, alışveriş merkezi vb.) nelerin yasak olduğuyla (a3c), kıyafetler ve özellikleri (b1a, b3b) ve alışveriş ve fiyatlar (b4a, c2b) ile ilgili kelimeleri içermektedir.

Telaffuz

Konuşmacı kelimeleri açık ve net bir telaffuzla sunmalıdır. Özellikle anons vs. söz konusu iken daha çok dikkat edilir.

---

² 4 beceri alıştırtma bölümünde (Fertigkeitstraining) yer alan Hören (dinleme) kısmındaki alıştırtmalar yapılan atıflar, buradan itibaren fertig. Hören şeklinde kısaltılmış şekilde anılacaktır.

Metinler, öğrenciler tarafından anlaşılması için yavaş bir tempoda sunulmuştur.

Wie bitte? A1.1 ders kitabındaki dinleme alıştırmaları telaffuz bakımından incelendiğinde 8 modülde yer alan 56 dinleme alıştırmasının hepsinde metinler, diyaloglar veya kelimeler uygun vurgu ve entonasyonla seslendirilmiştir. Konuşmacılar, metinleri dinleyici olarak öğrencilerin anlamasını kolaylaştıracak şekilde doğru, açık ve net seslendirmişlerdir. Seslendirme hızı yani konuşma temposu ise çoğunlukla yeteri kadar yavaş ve net bir şekilde yapılmıştır. Fakat bazı alıştırmalar konuşma hızı bakımından istenen göreve göre yeterince yavaş seslendirilmemiştir; örneğin 4. modül a1a'da bir kişinin gün içinde yaptıkları karışık bir döngüde verilmiş ve öğrenciden dinlerken doğru sıraya koyması istenmektedir. Aşağıdaki resimde gösterilen 15 cümleden oluşan döngüyü aynı anda hem dinleyip hem de kitap üzerinde doğru sırayı not etmek farklı alıştırmalar türlerine göre biraz daha zaman gerektirdiğinden metin daha yavaş okunmalıdır;

MEIN ALLTAG

a Leon erzählt. Hör die Sätze und nummeriere sie in der richtigen Reihenfolge!

Ich ziehe meine Klamotten an.

Ich gehe schlafen.

Ich frühstücke.

Ich esse in der Mensa.

Ich komme nach Hause.

Ich wasche mein Gesicht.

Ich stehe auf.

Ich putze meine Zähne.

Meine Familie und ich sehen fern.

Ich gehe in die Schule.

Der Wecker klingelt.

Ich rufe meine Freundin an.

Ich mache meine Hausaufgaben.

Ich lerne in der Schule.

Ich esse zu Abend.

Resim 1.

Mein Alltag (Wie bitte? A1.1, 2020)

6. modülün Fertigkeitstraining bölümünde yer alan a ve alıştırmaları da buna örnek olarak verilebilir. Burada da alıştırmaların birinde (a) öğrenciden kartta verilen boşlukları doğru bilgiyle doldurması beklenirken, diğerinde (b) ise farklı tarihleri olan 12 cümle var ve öğrencinin bu cümlelerin sırasını seslendirildiği

sıraya göre yazması gerekmektedir. Mevcut seslendirme temposu verilen göreve göre biraz hızlıdır.

Etkileşim

Konuşmacılar çok fazla akustik gürültü olmadan açık ve anlaşılır bir şekilde konuşur.

Anlamayı desteklemek amacıyla sıklıkla görsel veya durumsal ipuçları verilir.

Öğrencinin dinlediğini anlamasını sağlar ve etkileşime geçebilmesi için zemin hazırlar.

Bu çalışma kapsamında *Wie bitte? A1.1* kitabındaki dinleme alıştırmaları bahsedilen etkileşim kriterlerine uygunluğu bakımından incelenmiştir. Dinleme alıştırmalarındaki metinler seslendirilirken arka fonda herhangi bir akustik gürültü yoktur. Öğrenci, sadece konuşmacının sesini açık ve net bir şekilde duyabilmektedir ki bu durum da gerektiğinde onun anladığından yola çıkarak harekete geçmesini sağlayabilir.

Kitapta yer alan 56 dinleme çalışmasının 26 tanesi (1. Modül a1a, a1b, b3c, c1a, c3a, c3b, c3e; 2. modül a1a, a1b, a3a, a3b, b2a, fertig. Hören a ve b; 3. modül a1a, fertig. Hören b; 4. modül a1a, b2b; 5. modül a2, c3, fertig. Hören; 6. modül fertig. Hören a; 7. modül a2a, fertig. Hören a ve b; 8. modül b1a) anlamayı destekleyecek görsel (resim, fotoğraf) içermektedir.

Dinleme çalışmalarının öğrenciyi harekete geçirip eylemde bulunmaya teşvik edecek niteliği de olmalıdır. Bu çalışmada incelenen kitapta buna yönelik sayılabilecek dinleme çalışması sayısı görece azdır. Bu bağlamda öğrenciyi dinleme sürecine yüzeysel dahil eden ve kısmen uygun sayılabilecek *dinle ve tekrar et!* (Hör zu und wiederhole!) ya da *dinle ve oku!* (Hör zu und lies!) alıştırmaları vardır (1. Modül a1a, a1b, c3a; 2. modül a1a, a3a; 3. modül b1a, b1b; 8. modül b1a). Bunların dışında öğrenciyi bilişsel olarak aktif dinlemeye teşvik eden 12 tane alıştırma vardır (1. modül b2a/b; 2. modül c2a/b/c, c3b/c; 3. modül c3a/b; 4. modül b2b/c, b3a/b ve c2c; 6. modül b3a/b/c, c1a/b; 7. modül a2a/b, b2a/b/c; 8. modül b1a/b). Bu dinleme çalışmalarında, ilk bölümlerde dinleme olup sonraki bölümlerde dinlenenden yola çıkarak benzer bir metni kendiyile ilgili yazma, metinle ilgili soru cevaplama/oluşturma, konuyla alakalı karşılıklı kişisel bilgi sorma, bilgi verme, kişiyi tanıtma ve verilen kalıpla kendi cümlelerini oluşturma gibi farklı görevler içermektedir. Örneğin 4. Modül c2c alıştırmada öğrenciden diyalogu dinleyip tablodaki doğru yerleri işaretledikten sonra tablodan yararlanarak *möchten* (istemek) fiiliyle cümle kurması istenmiştir;

c Ordne die Begriffe den Bildern zu! Bilde Sätze mit „möchten“!

ein Stück ...

ein Glas ...

eine Flasche ...

eine Dose ...

eine Tasse ...

1. Kaffee/Tee
2. Limonade
3. Kuchen
4. Mineralwasser
5. Cola

Resim 2.

Etkileşimli alıştırmaya örneği (Wie bitte? A1.1, 2020)

6. modül b3 bölümündeki a, b ve c alıştırmaları da bu konuda dikkat çekicidir;

B3 Die Einladungskarte

a Lies die SMS und ergänze die fehlenden Informationen auf der Einladungskarte!

Hi, Alina. Wann und wo will Sarahs Mutter die Party machen?

Hi, Anna. Die Party ist am Sonntag und zu Hause. Kletterstraße 12.

Um wie viel Uhr beginnt die Party?

Die Party fängt um 17:00 Uhr an.

Okay, ich schreibe die Einladung und schicke sie per E-Mail.

HAPPY BIRTHDAY

Sarahs Überraschungsparty

Sarah hat am 12. Dezember Geburtstag. Wir wollen Sarahs 16. Geburtstag feiern. Komm und feier mit uns! Die Party fängt um ..... an.

Sarahs Freunde

Wann? Wo?

.....

b Schreib Fragesätze mit „Wer? Wann? Wo? Um wie viel Uhr?“ und beantworte sie!

Wer hat Geburtstag? Sarah hat Geburtstag.

c Du feierst deinen Geburtstag. Schreib eine Einladungskarte!

Resim 3.

Etkileşimli alıştırmaya örneği (Wie bitte? A1.1, 2020)

Alıştırmanın a kısmında bir sms dinlerken davet kartındaki eksik bilginin tamamlanması isteniyor. B bölümünde, öğrencilerin *kim?* (Wer?), *ne zaman?* (Wann?), *nerede?* (Wo?) ve *saat kaçta?* (Um wie viel Uhr?) soruları oluşturmaları ve cevaplamaları gerekirken, c kısmında ise kendi davet kartlarını yazma görevi verilmektedir.

Konusal bağlam

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde diğer beceriler (okuma, yazma ve konuşma) kadar dinleme becerisi de önemlidir.

Dinleme metinlerinin konuları öğrencilere tanıdaktır. Örneğin; aile, boş zaman aktiviteleri, hobiler vb.

Dinleme metinleri günlük hayattan durumları ele alır. Örneğin; alışveriş yapma, yemek siparişi verme, yol sorma, vb.

Konusal bağlamda oluşturulan bu kriterler açısından incelendiğinde *Wie bitte? A1.1* ders kitabındaki dinleme alıştırmaları modüllere göre aşağıdaki konu dağılımını göstermektedir.

1. modül selamlaşma, vedalaşma, ilk iletişimi kurma ve ülkeler ve dilleri konularını işlemektedir. Buradaki dinleme alıştırmaları da selamlaşma (a1a), vedalaşma (a1b), halini sorma (a4c), telefon numarası isteme/verme (b2a, fertig. Hören b) ve kendini tanıtmadır (b3c, c1a, fertig. Hören a). Sınıf ve okul günlüğünü konu alan 2. modül de temaya uygun olarak okul eşyalarıyla ilgili 4 (a1a, a1b, a3b, fertig. Hören a), günlük ders planıyla ilgili 2 (b2a, c2a) ve renklerle ilgili 2 (a3a, fertig. Hören b) dinleme alıştırmaları vardır. Aile teması ve bununla alakalı olarak meslekler ve dış görünüm içeriklerini işleyen 3. modül, 6 tane dinleme çalışması içermektedir. Bunların 1'i aileyle (fertig. Hören a), 1'i meslekle (fertig. Hören b), 1'i hem meslek hem de aileyle, 2'si yaş konusuna bağlı olarak sayılarla (b1a, b1b), 1'i de dış görünümle (c3a) ilgilidir. 4. Modülün konusu günlük yaşam ve günlük plandır. Buna bağlı olarak 5 dinleme alıştırmaları vardır. Alıştırmaların konuları, günlük plan (a1a, b2b, fertig. Hören), randevulaşma (b3a) ve yiyecek istemedir (c2c). 4. modülün temasıyla bağıntılı sayılabilecek 5. modülün teması yeme ve içmedir. Buradaki 6 dinleme alıştırmalarının tamamı (a2, a5, b4b, c2a, c3a, fertig. Hören) temaya uygundur. Özel günleri konu alan bir sonraki modülde yine 6 tane dinleme çalışması vardır. Bu alıştırmalarda, ay adları (a1c), doğum günü ve hediyeleşme (b4a), kutlama ve bayramlar (c1a, fertig. Hören a) ve tarihler (fertig. Hören c) konuları işlenmiştir. 7. modül, boş zaman aktiviteleri, gençler ve hobileri ve spor türlerini ele almaktadır. Bu modüldeki 6 dinleme çalışmasının hepsi (a1b, a2a, b2a, c1c, fertig. Hören a ve b) bu konularla ilgilidir. Kitabın son modülü alışveriş konusunu işlemiştir. Bu bölümdeki dinleme alıştırmalarının 2'si şehirdeki belirli yerler ve uyulması gereken kurallarla (a3c, fertig. Hören a), 3'ü kıyafet türleri ve şekilleriyle (b1a, b3b, fertig. Hören b), 1'i alışverişe çıkmayla (b4a), 1'i de fiyat söylemeyle (c3b) ilgilidir.

Bağdaşıklık ve bağlaşıklık

Bağdaşıklık ve bağlaşıklık, yabancı dil öğretiminde ve ders kitabı hazırlamada göz ardı edilmemesi gereken en önemli faktörlerdendir. Bu çalışma kapsamında bağdaşıklık ve bağlaşıklık özellikle dinleme becerisi açısından ele alınmış ve *Wie*

bitte? A1.1 ders kitabındaki dinleme alıştırmaları şu kriterlere göre incelenmiştir;

Dinleme metni ya da alıştırmaları basit, kolay ve anlaşılır cümlelerden oluşmaktadır.

Önemli bilgiler veya talimatlar, öğrencilerin anlamalarını sağlamak için tekrarlanabilir.

Dinleme metinlerinin zorluğu öğrencilerin ilerlemesini teşvik etmek için kademeli olarak arttırılır.

Wie bitte? A1.1 ders kitabında yabancı dil öğreniminde temel seviyede en sık kullanılan *und* (ve), *oder* (ya da) ve *aber* (ama, fakat) gibi bağlaçların öğretimi sayesinde öğrenciler iletilmek istenen düşünceyi anlayabilir veya buna dair kendi fikirlerini ifade edebilirler. Kitapta bu bağlaçlar ilk modüllerden itibaren ortaya çıkmaktadır. *Und*, *oder* ve *aber* bağlaçları, öğrencilere doğrudan dilbilgisi olarak değil, dolaylı bir şekilde çalışmaların içinde kullanarak öğretilmeye çalışılmaktadır.

Öğrenci, *Wie bitte?* A1.1 ders kitabında ilk modülden itibaren *und* bağlacıyla yoğun olarak (yönergeler dahil 389 kez) karşılaşmaktadır. *Aber*, ilk olarak 2. modülde bir kere ortaya çıkmakta fakat kazanımı 5. modülde (a3, fetig. Lesen a) hedeflenmiştir. Bunun dışında bu bağlaç, yönergeler de dahil 2. modülde (2 kez), 6. da (1 kez), 7. de (9 kez) ve 8. modülde (3 kez) kullanılmıştır. *Oder* bağlacı ise kitapta yönergeler dahil 19 kere kullanılmıştır. Kazanım olarak da 4. Modülde amaçlanmaktadır. *Aber* ve *oder* bağlaçları *und* bağlacına kıyasla çok az karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte konu olarak amaçlandıkları modüller de bile sadece 3'er kere kullanılmışlardır.

Dinleme çalışmalarında metinler veya diyaloglar genelde öğrencilerin anlayabileceği düzeyde ve basittir. *Und*, *oder* ve *aber*, hem dinlemeyi kolaylaştırmak ve dinlediğini anlamayı iyileştirmek hem de öğrencilerin bunları kullanmasını sağlamak için dinleme alıştırmalarında da geçmektedir. *Und* dinleme metinlerinde en çok (72) karşılaşılan bağlaçtır. Bütün modüllerde dinleme alıştırmalarında kullanım alanı bulmuştur. Fakat *aber* bağlacı, 2. modülde sadece bir kere (c3b), 7. modülde 8 (a1b, c1c, fertig. Hören a ve b) ve 8. modülde ise 3 kez (b4a, Hören a ve b) karşımıza çıkmaktadır. *Oder*, kitaptaki dinleme alıştırmalarının tamamı incelendiğinde sadece 7. modülde bir kere (a1b) kullanılmıştır.

Wie bitte? A1.1 ders kitabındaki dinleme çalışmaları, gerektiğinde önemli bilgilerin veya talimatların tekrarını içerip içermedikleri bakımından dikkatle

incelenmiştir. Kitapta, bu şekilde anlamayı sağlamak amacıyla dinleme metinlerinde bu bağlamda kabul edilebilecek sadece 1. modüldeki c3b alıştırmaları dikkat çekmektedir;

b Hör zu und ergänze den Dialog!

Lea : Hallo! Hier ist Lea.
Dimitry : Hallo, Lea! Ich bin Dimitry.
Lea : Wie bitte? ..... ?
Dimitry : .....
Lea : Buchstabieren Sie bitte!
Dimitry : Ja. De-i-em-i-te-er-üpsilon.
Lea : Ah, Dimitry. Bist du es?
Dimitry : Ja, ich bin es, Dimitry Ivanov.
Lea : Hi, Dimitry. .... ?
Dimitry : Danke, gut. Und dir?
Lea : Mir geht es auch gut. Wohnst du noch in München?
Dimitry : Nein, ...
Und du?
Lea : Toll, ich wohne auch in Köln.
Dimitry : Gut, dann bis bald. Tschüs!
Lea : Tschüs!

Resim 4.

Wie bitte? (Wie bitte? A1.1, 2020)

Wie bitte? A1.1 kitabında dinleme metinlerinde ya da diyaloglarda öğrencilerin öğrenmesini engelleyecek veya motivasyonlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir dinleme çalışması saptanmamıştır.

Dinleme yöntemleri bakımından, incelemeye esas bu kitapta bulunan 56 dinleme çalışmasının 6'sı (1. modül a1a, a1b, c3a; 2. modül a1a; 3. modül b1a, b1b) etkisiz dinleme türlerinden yüzeysel dinleme sayılabilecek *dinle ve tekrar et!* (Hör zu und wiederhole!) ya da *dinle ve oku!* (Hör zu und lies!) alıştırmalarıdır. Umagan' a (2007 akt. Epçaçan, 2013) göre "yüzeysel dinleme, sırf bilgi alımının olduğu herhangi bir bilişsel sürecin kullanılmadığı dinleme türüdür". Yine Umagan'a göre etkili dinleme türlerinden amaçlı dinleme kapsamında sayılabilecek 50 dinleme çalışması vardır. Bunlar, *dinle ve işaretle!* (Höre und kreuze an/markiere!), *dinle ve eksik bilgiyi tamamla!* (Höre und ergänze!), *dinle ve numarala/doğru sıraya koy!* (Höre und nummeriere/ ordne nach der Reihenfolge!), *dinle ve yaz!* (Höre und schreibe/notiere!) ve *dinle ve eşleştir!* (Höre und ordne zu!) alıştırmalarıdır. "Amaçlı dinleme, eleştirel düşünme becerisinin de işe koşularak, not alarak ve bilgiye kaynağından ulaşarak dinlemez" (Umagan, 2007 akt. Epçaçan, 2013). 50 alıştırmaların içinde 12'sinin bağlayıcı müteakip alıştırmaları vardır. Bu nitelikteki çalışmaların (1. modül b2a/b; 2. modül c2a/b/c, c3b/c; 3. modül c3a/b; 4. modül b2b/c, b3a/b ve c2c; 6. modül b3a/b/c, c1a/b; 7. modül a2a/b, b2a/b/c; 8. modül b1a/b) ilk bölümlerinde dinleme çalışmasının kendisi, sonraki bölümlerde ise dinlenenden yola çıkarak benzer bir metni kendisiyle ilgili yazma, metinle ilgili soru

cevaplama/oluşturma, konuyla alakalı karşılıklı kişisel bilgi sorma, bilgi verme, kişiyi tanıtırma ve verilen kalıpla kendi cümlelerini oluşturma gibi farklı görevler içermektedir. Söz konusu dinleme alıştırmaları, Özbay’ın (2005 akt. Epçaçan, 2013) tanımlamasına göre eleştirel dinleme kategorisine dahil edilebilir. Ona göre etkin dinleme, dinlenenlerin doğruluğunun kontrol edilip iletinin etkin bir şekilde alınıp verildiği “algılama, kavrama gibi zihinsel” süreçlerin işletildiği olumlu bir dinleme türüdür (Akt. Epçaçan, 2013).

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Araştırmamız kapsamında Türkiye’de MEB’e bağlı liselerde Anadolu liselerinde 9. ve 10. sınıflarda Almanca ders kitabı olarak okutulan *Wie Bitte A1.1* kitabı dinleme becerileri bakımından Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metnine göre kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Söz konusu çalışma alan yazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında alana yenilik getirmiş, dinleme yetisi bağlamında D-AOÇM’ne göre kriterler oluşturularak incelenmiştir. Türkiye’de özellikle kitap incelemesi alanında dinleme yetisi arka planda kalmış bir yeti olduğundan alan yazında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır.³

Elde edilen analiz sonuçları dikkate alındığında, *Wie bitte? A1.1* ders kitabının dinleme becerisini geliştirme konusunda iyi tasarlanmış ve öğrencilere farklı dilbilgisi yapıları ve konuları içeren çeşitli dinleme alıştırmaları sunduğu söylenebilir. Comstock (2022) ‘a göre etkin dinlemenin en önemli parçalarından biri, sözsüz iletişime dikkat etmektir. Yapılan araştırmalar etkili işitsel metinlerde biçimsel ve sözdizimsel uyarlamaların genellikle kısaltılmış cümlelerden, daha az yan cümleciklerden, soru ve düz cümlelerde yaygın kelime sıralamalarının kullanılması ile ve dilbilgisel ilişkilerin net bir şekilde işaretlenmesi ile mümkün olduğunu göstermektedir (Vincent ve Carter, 1991; Young, 1999). İncelenen söz konusu kitabın bu açılardan etkili dinlemenin gerektirdiği şartları taşıdığı söylenebilir. Kitap, birkaç alıştırma haricinde (4. modül a1a; 6. modül fertig. Hören a ve c), temel Almanca konularını kapsayan içeriği ve öğrencilerin dil öğrenimine katkı sağlayacak düşük seviyeli seslendirme hızı ve netliği ile uygun bir seviyede dinleme konseptleri sunmaktadır.

Literatüre baktığımız zaman *Wie Bitte? A1.1* ders kitabı farklı kriterler baz alınarak Koçak ve Kaya (2019) tarafından incelenmiş ve araştırmacılar kitabın genel olarak dinleme yetisi açısından yeterli olduğunu fakat konuşmaların genel anlamda monolog olduğunu ve dinleme etkinliklerini monotonlaştırdığını ifade etmişlerdir. Çeltik (2021) orta öğretim kurumlarında okutulan *Deutschstube* adlı ders kitabını *Stockholmer Kriterienkatalog* bağlamında incelemiş kitabın çoğu

---

³ Veriler Yükseköğretim Başkanlığı Tez Merkezi’nden elde edilmiştir (bkz.: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>).

kriteri yerine getiremediği sonucuna varmıştır. Alan yazındaki Almanca ders kitabı incelemelerinin sonucu olarak *Wie Bitte A1.1* Ders kitabının dinleme becerileri yetisinin D-AOÇM bakımından genel anlamda yeterli olduğu söylenebilir.

Kitapta D-AOÇM'ne göre hazırlanan kriterler bağlamında özellikle etkileşimi teşvik edecek dinleme alıştırmalarının sayısının az olduğu sonucuna varılabilir. Bu bağlamda interaktif öğrenmeyi destekleyecek daha fazla alıştırmaya aktivitesi eklenebilir. Örneğin kitaptaki 4. modülün c2c alıştırmadaki gibi diyalogu dinledikten sonra sunulan bilgi yardımıyla kendi diyalogunu yazma tarzındaki görevler arttırılabilir. Kitapta yer alan 56 dinleme çalışmasının 26 tanesinde anlamayı desteklemeyi amaçlayan görsel materyaller vardır. Dinleme çalışmasının bir parçası olarak bu materyaller yardımıyla öğrencilerden dinleme metninin bir kısmını kullanarak veya bir karakterin yerini alarak kendi çalışmalarını oluşturmaları istenebilir. Böylelikle hem öğrenci dinleme sürecine dahil olur hem de dinleme birden fazla beceriyle bütünleşmiş olmuş olur. Bu tür çalışmalar daha etkili ve eğlenceli öğrenmeyi sağladığı gibi öğrencilerin motivasyonunu da ayakta tutar (Mohammad Al-Jaafreh, 2023).

İncelenen ders kitabındaki dikkat çeken bir diğer husus ise dinleme alıştırmalarının tamamında yönergelerin seslendirilmemiş olmasıdır. Bunun yerine sadece içerik başlıklarının söylenmemesidir. Öğrencilerin zaten yönergeleri kitapta görmelerinin yeterli olduğu düşünülebilir fakat eş zamanlı olarak duymaları da dinleme alıştırmalarını daha etkili takip edebilmelerini ve doğal olarak gelişimlerini destekler.

Kitabın daha nitelikli hale getirilebilmesi için zorlu dinleme alıştırmalarının ardından daha fazla geri bildirim veya tekrar fırsatları sunulabilir. Örneğin 1. modülde b2'deki diyalogda söylenen telefon numarası bir kez daha söylenebilir çünkü günlük hayatta da tekrar gerektirebilen bir durumdur. Konuşma temposu çoğunlukla yeteri kadar yavaş ve net olmasına rağmen bazı alıştırmalar konuşma hızı bakımından istenen göreve göre yeterince yavaş seslendirilmemiştir; 1. modül c3f, 4. modül a1a veya 6. modülün Fertigkeitstraining bölümünde yer alan a ve c. alıştırmalarında mevcut seslendirme temposu verilen göreve göre biraz hızlıdır. Bu tip alıştırmalarda da daha yavaş seslendirme veya tekrar yapılması öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına ve bu sayede verilen görevleri doğru yapmalarına katkı sağlayabilir. Kitaptaki toplam dinleme süresi 48 dakika 51 saniyedir. Giriş kısmında belirtildiği gibi yabancı dilde konuşma çıktıdır, dinleme ise girdi. Yani dinleme becerisini geliştirici alıştırmalara ne kadar fazla yer verilirse, konuşma becerisi de o denli gelişir (Kraschen ve Terrel, 1983).

Araştırma sonuçlarına göre bundan sonra yapılacak yayınlara ışık tutabilmesi için sunulabilecek en önemli öneriler arasında ders kitabının öğrenciler tarafından nasıl kullanıldığını ve öğrenme etkilerini değerlendiren verileri de

içeren çalışmaların yapılması söylenebilir. Bu şekilde, kitabın gerçek sınıf deneyimlerine dayalı bir değerlendirmesi, öğrenci geri bildirimleri ve performans sonuçları da öğrenilebilir.

Kaynakça

- Abedin, Md. M., Majlish S. H. K., Akter S. (2009). Listening Skill At Tertiary Level: A Reflection. The Dhaka University Journal of Linguistics, 2 (3), 69-90. <https://www.semanticscholar.org/paper/Listening-Skill-At-Tertiary-Level%3A-A-Reflection-Abedin-Majlish/836dc5478c27ee296bc267dde524b21d09152ef3>.
- Ahmadi, M. S. (2016). The Importance of Listening Comprehension in Language Learning. International Journal of Research in English Education, 1 (1), 7-10. <https://ijreeonline.com/article-1-22-en.pdf>.
- Akol Göktaş, S. & Köksal H. (2022). Eine Beobachtung zur Förderung der Lesekompetenz türkischer Daf-Studierenden durch lautes Denken. M. T. Öncü, A. O. Öztürk ve L. Coşan (Ed.), *Germanistik in der Türkei: Digitalisierung im Kontext von Sprache und Literatur in der Türkei* içinde (18. Cilt, s. 41-62). Logos Verlag.
- Aktaş, T. & İşigüzel B. (2013). Almanca Öğretmen Adaylarının Almanca Konuşma Becerilerine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8 (8), 721-731.
- Barkowski, H. & Krumm, H. J. (2010). Fachlexikon Deutsch als Fremd-und Zweitsprache. Tübingen: Francke. (UTB 8422) (Elisabeth Wielander, Birmingham/Großbritannien. https://www.academia.edu/2443142/Barkowski_H_Krumm_H_J_Hrsg_2010_Fachlexikon_Deutsch_als_Fremd_und_Zweitsprache_UTB_8422_T%C3%BCbingen_A_Francke.
- Çakır, G. (2017). Sprechfertigkeit: Ein Blick in Moderne regionale Lehrwerke für den Deutsch Als Fremdsprache-Unterricht in Der Türkei. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, (11), 275-299. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/563780>.
- Çelikkaya, Ş. & Balkaya, Ş. (2020). Yabancı Dil Almanca Öğrencilerinin Okuma Becerileri Dersinde Kullandıkları Okuduğunu Anlama Stratejilerine İlişkin Görüşleri. Anadolu Journal of Educational Sciences International, 10 (2), 989-1003. <https://doi.org/10.18039/ajesi.758560>.
- Çeltik, H. (2021). Ortaöğretim Kurumlarında Okutulmakta Olan Almanca Ders Kitaplarının İletişimsel Yeti Bağlamında İncelenmesi. Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur, 3 (6), 100-118.
- Comstock, N. W. (2022). Mission and vision statements. Salem Press Encyclopedia.
- Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among

- five approaches (2. Baskı). SAGE Publications.
- Dayu, D. P. K. (2018). Project-based learning model to increase the writing skill toward German language. In International Seminar on Recent Language, Literature, and Local Cultural Studies (BASA 2018) 162-166.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 263-274. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16968/177233>.
- Epçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 331-352. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.483>.
- Ergül Gönay, Z. & Arslan Çavuşoğlu, A. (2023). Analyse der Sprechfertigkeiten im Lehrwerk Menschen A1 nach dem Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen . *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 11 (1), 155-176. <https://doi.org/10.37583/diyalog.1312825>.
- Goh, C. (2008). Metacognitive instruction for second language listening development: Theory, practice and research implications. *RELC journal*, 39(2), 188-213.
- Hutagalung, I. S. R. (2022). The Development of Playstore-Based German Speaking Skills with German Conversation Practice Application Hallo. *Edukatif: Jurnal Ilmu Pendidikan*, 4(2), 2253-2259.
- Kasimî, Y., & Höl, D. (2023). A qualitative study on listening skills in Turkish EFL classes. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 17(1), 91–107.
- Kast, B., & Neuner, G. (1994). *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Langenscheidt.
- Kılıç, M. (2019). Avrupa Ortak yabancı Dil öğretim programı çerçevesinde “Wie Bitte” adlı Almanca a 1 Seviyesi Ders kitaplarının dört Temel Dil Becerisi açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (15), 170-189. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/54983/727462>.
- Koçak, M. & Kaya, L. (2019). Ortaöğretim Kurumları Almanca Derslerinde okutulmakta Olan “Wie Bitte? (A1.1)” Adlı Ders Kitabının Dinleme Becerisi Yönünden İncelenmesi. *İçince R, Armağan & H, Kahriman (Ed.)*, VI. Uluslararası Stratejik Karşılaştırmalar Kongresi (470-479).
- Krashen, S. D. & Terrell, T. D. (1983). *The Natural Approach. Language Acquisition in the Classroom*. Pergampn Press.
- Litually, S. J. (2016). *Integrative Teaching Techniques and Improvement of*

- German Speaking Learning Skills. *Journal of Education and Practice*, 7(9), 56-61.
- Mamatova, A. (2020). Improving Students's speaking Skills In German Language Teaching. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(6), 336-340.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Nobel Yayın Dağıtım.
- Mohammad Al-Jaafreh, N. (2023). A Content Analysis of the Listening Activities in the Pupil's Book of Action Pack Three that Respond to the General Guidelines and Specific Outcomes and Integrate Language Skills. *Journal of Al-Quds Open University for Educational & Psychological Research & Studies*, 14 (42), 1-13.
- Oflaz, A. (2019). The foreign language anxiety in learning German and the effects of total physical response method on students' speaking skill. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 15(1), 70-82.
- Öztürk, D. İncebel, F., Balkan, F., Yıldırım, T., Canoğlu, Y. (2020). *Wie bitte? A1.1. Lehrbuch*. Devlet Kitapları. Özgün matbaacılık.
- Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge University Press.
- Rost, M. (1990). *Listening in language learning*. London.
- Şahin Toptaş, A. & Koçak, M. (2021). Almanca Konuşma Kaygısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 711-724. DOI: 10.21666/muefd.873780.
- Ur, P. (2012). *A course in English language teaching*. Cambridge:Cambridge University Press.
- Vincent, M. & Carter, R. (1991). Simple text and reading text. In: C. Brumfit and R. Carter, eds. *Literature and Language Teaching*. Oxford University Press, Oxford, ss.208-22.
- Yıldırım, A & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. & Yıldırım, Ö. (2016). The importance of listening in language learning and listening comprehension problems experienced by language learners: A literature review. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 2094-2110. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/291967>.
- Young, D. (1999). Linguistic simplification of SL reading material: Effective instructional practice? *The Modern Languages Journal*, 83(3):350-66.

İnternet Kaynakları

- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Erişim tarihi: 25.07.2023)
- Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, lehren beurteilen. (2001), Langenscheidt.

<https://edu.ge.ch/enseignement/sites/default/files/2021-11/referenzrahmen2001.pdf>. (Erişim tarihi: 11.10.2022)